

VIDEN OG KUNSTEN AT LAVE ET HOVEDJÆGERSVÆRD

Selvom hovedjagt hos Bugkalot-folket på Filippinerne ikke længere praktiseres i det åbne, så fremstilles hovedjægersværd fortsat og er blevet et komplekst objekt i den kulturelle arv. Men i en tid, hvor de ældre i stigende grad bliver udfordret på deres autoritet af yngre mænd, er sværdet kommet til at indgå som et vigtigt element i en underliggende konflikt imellem generationerne

af HENRIK HVENEGAARD MIKKELSEN

Hovedjagt har været en del af den vestlige forestilling om "den indfødte" i århundreder, og utallige forsøg er blevet gjort på at forklare, hvad der kan føre et menneske til velvilligt at skære hovedet af et andet menneske. Men hvorfor lige netop hovedjagten kom til indgå i de eventyrejsendes beretninger fra Sydøstasien, Melanesien og Amazonas, kan man kun gisne om. Måske skyldes det, at sådanne beretninger er effektive, idet de fremmaner tydelige billeder og skaber følelsesmæssige reaktioner hos et publikum. Og samtidig har historierne en høj grad af fascinationskraft og legitim underholdningsværdi, da historierne placeres så tilpas langt væk fra os selv - hos den radikalt etniske Anden - at man ikke nødvendigvis skal forholde sig moralsk til handlingerne. Man kan nøjes

med at gyse. Derved hører hovedjægeren hjemme i den kvasi-mythiske verden, som bebos af kannibaler, mumier, shamaner og anden etno-kitsch.

Alene af den grund er det interessant at studere hovedjægere i den virkelige verden. Hos bugkalotstammen ser man i disse år, at genstandene som associeres med hovedjagt - særligt sværd og smykker - får ny værdi i mødet med det moderne. Faktisk er tradition og modernitet ikke længere til at adskille.

Skolen for Levende Traditioner

Hovedjagt har ikke været et udbredt fænomen hos de filippinske Bugkalot-folk siden 1970'erne. En kombination af intensiv kristen missionsvirksomhed, immigration fra lavlandet, og især åbning af veje og politiets adgang til bjergene har bevirket, at hovedjagten ikke kan fejres igennem de store, offentlige ritualer, som antropologer tidligere har beskrevet. Så hvorfor laver bugkalot-mænd stadigvæk hovedjægersværd?

I 2008 tildelte Det Nationale Kulturråd bugkalotterne midler til oprettelse af en skole for kulturarv, Skolen for Levende Traditioner (SLT). En håndfuld af stammens mandlige ældre blev udpeget som 'Cultural Masters' og har siden da ugentligt videregivet danse, sange og håndværksteknikker til de yngre

generationer. I en bjergegn, hvor der sjældent foregår offentlige begivenheder, er SLT blevet et tilløbsstykke. Foruden lokale besøgere er bred vifte af udefrakommende gæster skolen i løbet af weekendene: statsrepræsentanter, missionærer, museumsfolk og ikke mindst antropologer.

En måned inde i mit feltarbejde i efteråret 2009 besøgte jeg skolen. Som noget af det første fik jeg en introduktion til de forskellige genstande, som skolens elever producerede. Dette drejede sig næsten udelukkende om hovedjægersværdet, *tak-yaden* og hovedjæger-øringene, *battling*. Desuden lærte eleverne hovedjægerdansen, *ta'gem*. Dette resonerede godt med bugkalot-litteraturen, som netop beskriver stammen som et samfund domineret af fyrige hovedjægere, og hvor alt socialt liv drejer sig om de unge mænds begær efter at tage hoveder. Dog havde jeg på daværende tidspunkt lært flere personer at kende, og jeg havde hurtigt og til min store skuffelse erfaret, at interessen for hovedjagt uden for SLT var stærkt dalende. Faktisk talte få af mine informanter om hovedjagt, medmindre jeg selv tog initiativet.

Ikke desto mindre blev jeg overrasket over det næsten forfriskende ærlige svar, da jeg spurgte én af skolens ældre, hvorfor de kun lavede genstande, som relaterede sig til hovedjagt: han svarede ganske enkelt, at det jo var hovedjagt, som gæsterne interesserede sig for. De imødekom altså en udefrakommende efterspørgsel. De ældre havde hurtigt vurderet, at folk var villige til at betale langt højere priser for hovedjæger-genstande, end de ville betale for andre traditionelle materialer som eksempelvis klæ-

dedragter, smykker og kurve. Jeg måtte da også erkende, at jeg som noget af det første havde indkøbt adskillige sværd til Moesgård Museum. Hovedjagt var således blevet et brand - en måde, hvorpå stammen kunne positionere sig inden for moderne pengeøkonomi.

Mandens viden

Hen imod slutningen af mit feltarbejde i 2010 var en gruppe unge begyndt at forhandle med en kulturfestival i Manila. Aftalen var, at de skulle levere et stort antal sværd, som skulle bruges i en parade. Dette blev diskuteret dagligt af de ældre, som langtfra var begejstrede for dette projekt, der jo ikke involverede dem. Det var i kølvandet på en sådan diskussion blandt de ældre, at én sagde højlødt, at de unge jo slet ikke var i stand til at lave en *tek-yaden*. Lettere forundret spurgte jeg ham, hvad forskellen var på de unges og de ældres sværd, hvortil han svarede, at de unge i dag ikke tænkte selvstændigt. Dette, svarede jeg, lød plausibelt, men at det jo ikke besvarede mit spørgsmål. Han fortsatte: "Jeg selv har aldrig skulle lære at lave en *tek-yaden*. Vi havde ikke skoler dengang, ser du. Vi kunne allerede lave *tek-yaden*! De sprang ud af panden på os. Da jeg nåede den alder, hvor jeg skulle på hovedjagt, så jeg sværdet for mig og så lavede jeg det. Og min *tek-yaden* var smukt. Det var specielt. Ikke som dem de unge laver i dag".

Sådanne beretninger om viden skal naturligvis forstås ud fra den sammenhæng, hvori de fortælles. Viden har en helt særlig rolle hos bugkalotterne, som fortsat har stærke værdier angående egalitarisme. Det vil sige, at samfundet er bygget op omkring nogle praksisser,

som opretholder en flad magtstruktur uden formelt lederskab. Samtidig finder man et kompliceret omfordelingssystem, som sørger for, at det er svært - og ilde set - for en enkeltperson at akkumulere mærkbart flere materielle goder end andre. I sådanne samfund er viden og færdigheder ofte af stor værdi. Men mange informanter - unge som gamle - gav på forskellige måder udtryk for, at viden skifter form.

Hos bugkalot sætter man især pris på mænd med *beya*, som refererer til en særlig type viden eller erfaring opnået igennem egne oplevelser og individuelle bedrifter. *Beya* opnår sin store betydning for manden, idet den simultant peger tilbage i tid til de faktiske begivenheder, hvor manden opnåede eller demonstrerede en bestemt kunnen, samtidig med at den peger fremad og giver lovning på, at manden kan udrette noget lignende i fremtiden. Der er altså tale om særlig type videnskapital i et samfund, hvor tilegnelse af andre typer kapital ikke er velanset.

De ældre henviser ofte til en manglende *beya*, når de omtaler de unge mænd, som ikke længere mestrer livet i skovene. Ligeledes mødte jeg flere shamaner, som omtalte, at de ikke kunne finde unge, der havde nok *beya* til, at de kunne overtage shamanernes kraft. Det skal dog i denne sammenhæng nævnes, at de færreste unge interesserer sig for shamanisme og livet i skovene. Men ikke desto mindre står *beya* i stærk kontrast til den type viden, som de unge tilegner sig i dag. Og især skolen mistænkeliggøres ofte for at mindske de unges *beya*. I modsætning til de ældre kan de unge i dag læse og skrive, anvende computere, samt tale en-

gelsk. Men ligesom i SLT er der tale om en upersonlig, uautentisk type viden, som ifølge de ældre ikke siger noget om den person, som er i besiddelse af den specifikke viden.

Disse historier om de unge - historier som nok altid har eksisteret i en eller anden form og udstrækning - blev intensiveret, da de ældre blev overflødiggjort i forhandlingen med kulturfestivalen i Manila. Modsvaret var, at hovedjægersværdet blev gjort uopnåeligt for de unge, da autenticiteten af

tion være utænkelig. Selvom moderniteten langtfra medfører et brud med den tidligere påskønnelse af værkets "aura" - tværtimod - så har den moderne reproduktion, som man ser i sin mest ekstreme form i foto- og filmmediet, skabt en ny opfattelse af kunstværket. Generelt er man i dag villig til at acceptere en reproduktion i stedet for en original, hvilket ifølge Benjamin er en direkte konsekvens af det moderne menneskes uvilje mod at deltage helhjertet i tidligere tiders

produktet - dets unikke særpræg - blev sat i forbindelse med nogle færdigheder, som man ikke kunne lære i skolen - som man faktisk slet ikke kunne lære, men skulle besidde i forvejen.

Reproduktion

Walter Benjamin skriver i et berømt essay, at kapitalismen og den moderne reproduktion af kunstværket har fjernet dets æstetiske autoritet. Et kunstværk opnåede førhen sin kraft i forhold til den specifikke rolle, det spillede indenfor en bestemt rituel kontekst. Da det netop var det unikke ved værket, der gav værket sin "aura", sin autenticitet og transcendentale skønhed og kraft, ville en eventuel reproduktion

rituelle praksisser - praksisser, som var stærkt knyttet til "originaler". I stedet for at være deltager har det moderne menneske fået rollen som beskuer.

Meget kan indvendes overfor dette perspektiv, som vi i dag vil se som endnu et forsøg på at "de-autenticitere" det moderne menneske. Men det interessante er, at Benjamins tanker synes at resonere med den forestilling om en historisk udvikling, som opstod hos de ældre blandt bugkalot, da de oplevede at "deres" hovedjægersværd blev "reproduceret". Hvor *tek-yaden* tidligere havde en specifik rituel funktion og var unik, idet den "sprang ud af panden" på manden, så er sværdet i dag fravristet den oprindelige rituelle sammenhæng. Men mere end at være et kulturelt "faktum", er denne type viden - og de sværd den frembringer - noget, som kan opstå, fremkommunikeres og indgå i en subtil kamp imellem generationerne i en sammenhæng, hvor de ældre oplever, at deres position i samfundet udfordres. ■

Forslag til videre læsning:

Walter Benjamin (1998 [1936]): *Kunstværket i dets tekniske reproducerbarheds tidsalder*. I Benjamin: *Kulturkritiske essays*. København: Samlerens Bogklub

Renato Rosaldo (1980): *Ilongot Headhunting 1883-1974: A Study in Society and History*. Stanford: Stanford University Press

Henrik Hvenegaard Mikkelsen (2010): *'Ånden i græsset'*. I *Jordens Folk* 4.

HENRIK HVENEGAARD MIKKELSEN ER PH.D.-STIPENDIAT VED AARHUS UNIVERSITET OG MOESGÅRD MUSEUM.

alle fotos af forfatteren